

שאלה: אני אדם המתחיל להזדקן ויש לי בעיה רפואית. רופא אחד המליץ על נתוח בהרדמה, אבל רופא שני מייאש ואומר כי בגיל שלי לא מומלץ לעבור ניתוח בהרדמה. על מי אסמוך? אמר לי חבר מהחסידים שאשתמש בגורל חב"ד. כלומר לפתוח באקראי ספר "תניא" או ספר "מכתבים" של הצדיק הנודע רבי מנחם שניאורסון, והמלה הראשונה בראש הדף התופשת את עיני, אם היא חיובית יש לקיים הניתוח, ואם שלילית יש לדחות את הניתוח. חבר שני, מעדת הליטאים, המליץ לי להשתמש ב"גורל הגר"א". נוסף על כך, שמא הרב מכיר אישיות בעל רוח הקודש שאשאל את עצתו ואעשה על פיו?

תשובה: אני אומר שאין לשאול עצה על פי שום גורל. כך נפסק בשולחן ערוך (יורה דעה תחילת סי' קעט) "אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות: הגה (של רמ"א) - משום שנאמר: 'תמים תהיה עם ה' אלהיך' (דברים יח, יג).

הגר"א בביאורו לשו"ע מציין מה מקורו של פסק-אוסר זה, הוא בתוספות (על שבת קנו ע"ב) ושם הם ציינו לדברי מדרש הספרי.

גם בספר תשובות הרמב"ם (בלאו, עמ' 320) שאין ראוי לפתוח ספר תורה על דרך גורלות לגוים [=כנראה היה פשוט להשואל שליהודי אסור מחמת ניחוש ורק שאל אם עושים למען גוים, כי הם אינם מצווים על הניחוש]. אמנם הרב חיד"א (ברכי יוסף, קעט, ו; וכן בשו"ת חיים שאל, ח"ב סי' לח אות מא) הביא רבנים המתירים. מהו הַסְמָךְ שלהם? מהמדרש (תנחומא ב', יתרו ז; ילקוט שמעוני, משלי כב, רמז תתק"ס) "אם בקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטלה". אבל כל מעיין למישרים יראה שהסמך הזה הוא רק בגדר "דרוש" ואינו פשט המדרש כלל, ששם התכוונו שהאדם ילמד דיני התורה וסיפוריה, ולא שיפתח ספר באקראי. שמא משום זה סיים החיד"א דבריו במלים "ועוד אפשר... כגון זו שרי". ולדעתי, מידי ספק דאורייתא של "לא תנחשו" לא יצאנו.

[צריכים לזכור כי החיד"א (בספרו "חיים שאל" ח"א תחילת סי' ח) מעיד על עצמו כי כל מה שהביא ב"ברכי יוסף" לא הביא לשם הלכה למעשה אלא אם כן כתב "וכן עיקר". לכן אין מסקנה בדברי החיד"א בעניננו].

[והבית יוסף והב"ח על הטור יו"ד קע"ט הביאו שרק שואלים כדי לעשות סימן טוב, להרגיש טוב על מה שכבר אירע, ולא כדי לכוין מעשיו מראש. וכן פירש "זכור לאברהם" (אלקלעי, על יו"ד דף קסה ע"ב) שמעשה של שמואל במסכת חולין (צה, ב) שבדק בספר, זה היה אחרי המעשה, לא לפני המעשה].

*

וגם מה שמספרים על גורל הגר"א, אודיע כי למען הכנת אותו ספר שבעז"ה חיברתי "אוצרות הגר"א" עברתי על כל דברי הגר"א שבאו בכתובים, וגם עברתי על חלק הגון מדברי תלמידיו בדורו, ואף אחד מהם לא הזכיר גורל זה. יתרה מזאת, כאשר הוא כתב ביאורו הנ"ל לשו"ע, ושם ציין מקור לדברי התוספות, היה צריך להוסיף "פרט לגורל שלי, כך וכך". לכן אני מסיק שהגורל הזה הוא של מי שהוא אחר, ולא של הגר"א ואין לסמוך עליו.

ומה ששאלת מי בדור הזה הוא בעל רוח הקודש שיורה לך מה לעשות, אני מביא לך כאן דברי הגאון וצדיק רש"ז בעל התניא (אגרת הקודש, פרק כב עמ' קלד):

"ואיה איפוא מצאתם מנהג זה באחד מכל ספרי חכמי ישראל הראשונים והאחרונים, להיות מנהג ותיקון לשאול בעצה גשמית כדת מה לעשות בענייני העולם הגשמי? אף לגדולי חכמי ישראל הראשונים כתנאים ואמוראים אשר כל רז לא אנס להו, ונהירין להון שבילין דרקיע; כי אם לנביאים ממש אשר היו לפנים בישראל כשמואל הרואה אשר הלך אליו שאל לדרוש ה' על דבר האתונות שנאבדו לאביו (שמואל-א פרק ט). כי באמת כל ענייני אדם לבד מדברי תורה ויראת שמים אינם מושגים רק בנבואה, ולא לחכמים לחם". עד כאן לשונו.

אין אם כן לסמוך על תלמיד חכם הנותן עצות בענייני חולין אלא אם כן לפי מדת חכמתו בענייני חולין ונסיונו הרב בענייני העולם. ואע"פ שאין מספר לבני אדם שנוהגים אחרת מדברי הרב בעל התניא, אני עונה: "דברי הרב ודברי התלמיד, [ל]דברי מי שומעים?" (בבא קמא נו, א).

